

Barbara Jurša

Gabriela Babnik: *V visoki travi.*

Ljubljana: Študentska založba (Zbirka Beletrina), 2009.

Gabriela Babnik je podiplomska študentka na oddelku za primerjalno književnost ljubljanske Filozofske fakultete, strokovnjakinja za afriško literaturo, ki je na slovenski literarni parket stopila z romanom *Koža iz bombaža*; ta je bil nagrajen kot najboljši domači prvenec leta 2007. Omenjeno delo je potekalo nekje na presečišču slovenske kulture z afriško in prevladujoči pripovedni glas je bil moški, roman pred nami pa v celoti ostaja v znamenju pripovedovalke ter v okviru meja slovenskega geografskega in duhovnega prostora, ki ga poskuša obravnavati sveže. Pred bralca je postavljeno nekako stereotipno slovensko, malomeščansko, vase zaprto okolje, napol urbano, napol ruralno, doživeto globoko v notranjosti čisto običajne gospodinje, matere, žene in tudi delavke v tekstilni tovarni.

Samo okostje fabule ni posebno razgibano, vendar roman prinaša učinkovit prikaz dramatičnosti nekega življenja, ki bi se od daleč zdelo neizrazito in dolgočasno. Avtorica raziskuje njegovo pravo vsebino, kot se dogaja za stereotipi, ki ga sicer delno opisujejo in določajo. Tako razkriva predvsem skrivne, nepredvidene, a pravzaprav razumljive strasti, ki mučijo na videz niti malo izstopajočo posameznico "iz naših krajev"; strasti, ki prihajajo v nerazdeljivem paketu skupaj z njenimi ranami, zakopanimi in nevidnimi za ljudi, ki jo obkrožajo.

Pripovedovalko sta zaznamovala otroštvo v veliki revščini in grobost njenih postaranih katoliških staršev, ki so bili pretirano varčni s toplino. Pozneje se poroči z moškim, ki se kmalu izkaže za napačno izbiro, saj med njima zavlada jeklena odtujenost; mož postane zanjo preprosto "nekdo", oddaljena slika. Zanj ugotovi, da je zaljubljen vase in da "vztrajno biva v svoji ednini", da je na morje navezan kot na svojo svobodo, ki si je ne bo pustil priškrniti, ter da je nepopravljiv mamin sinko. Pozneje spozna tudi, da ima ljubico, zameri pa mu predvsem svoj občutek, da si je prisvojil njuno hčer in da nje, potem ko je rodila, ni več niti opazil.

Da je njen položaj še bolj nevzdržen, mora kot ženska prevzeti številna bremena: opremljanje hiše, rojevanje, gospodinjenje, skrb za starajoče se starše – svoje in moževe ... V sebi kljub vsemu ohranja mehko in goji željo po dotiku, vendar oboje ne najde odmeva v zunanji resničnosti. Njeno življenje zato nosi mračen vonj po neizživetosti in “pomanjkanju prostora za ljubezen”. Glede na to ni presenetljivo, da se roman začne s podobo pogreba. Pripovedovalka živi v boleči pogreznjenosti vase, nezmožna vzpostaviti stik z drugimi, med drugim s svojo edinko; nenehno analizira prav svet medčloveških vezi, ki ostaja zanjo v glavnem natrgan in nezadovoljiv. In kdo bi se temu čudil, ko je vendar ugnezdna v okolje, nastlano z nasilnostjo in hladom, alkoholizmom, samomorilnostjo ter nestrpnostjo do drugačnih?

Njen pristop je, v skladu z razširjenimi predstavami o Slovencih, pasiven. Njena aktivnost je le v tem, da si za svoje bližnje izmisli in odigra neko laž, in ker laže tudi bralcu, očitno išče moč v svojem pripovedovanju. Njena hči, ki bi se ji rada približala, ji zameri prav omejeno aktivnost, ki ima rušilne posledice za vse vpletene. Hči se na primer čuti prikrajšano, ker ji zaradi materinega potvarjanja dogodkov v otroštvu niso bili dovoljeni stiki z očetovimi starši. Poleg tega vidi materino krivdo v tem, da ta vztraja v trpljenju, tako kot dolgo vztraja v njem romska sosedka, ki jo mož pretepa in ki nazadnje naredi samomor. Hči v šoli nekoč sliši misel, da ima vsak človek izbiro, in vse od takrat svojim staršem potihoma očita, da se niso razšli, ampak so raje privolili v polovično eksistenco. Pripovedovalko vodita v to predvsem njena zakletost v statičnost in oklepanje družbenih vzorcev, podkrepljeno z “umetnostjo” samoobvladovanja in pretrpevanja – torej držo, ki zahteva od nje dejaven trud. Posledica tega je, da nanjo pritiska grozeča teža vsega neizrečenega ali potlačenega, kar sili na dan.

Med osrednjo pripovedno osebo, Lidijo, in njeno sestro dvojčico, lepotico, ki jo sama zlobno imenuje Sophia Loren, vlada tih antagonizem; ta pa se vzpostavlja tudi med pripovedovalkino in moževo družino – vir prikrita konflikta je razlika med politično provenienco prve in druge. (Možev oče je bil v Auschwitzu ter na partizanski strani, medtem ko je pripovedovalkina družina bežala v Argentino in ohranja spomin na povojne poboje domobrancev.) Zdi se, da je zakon s potomcem “rdečih” pripovedovalki pomenil upor proti staršem, njena poroka pa predvsem beg od doma. Zakon se, kot rečeno, pokvari, spodleti pa tudi kot beg, saj pripovedovalka ostane v bližini svojih staršev. Takšna ali drugačna “patologija” se deduje iz roda v rod: tako kot nekoč Lidija tudi njena hči doživi spontan splav; kot je bil pripovedovalkin mož preveč

navezan na svojo mater, je njegova hči preveč navezana nanj – zdi se, da imamo opraviti z Ojdipovim in Elektrinim kompleksom; in tako kot pripovedovalčina mati ni znala vzpostaviti stika s svojo hčerjo, zdaj pripovedovalka ne najde stika s svojo. Družinski odnosi so “nerazčiščeni”, kalni od nezaupanja ter tesnobni zaradi skrivanja čustev in temeljne dvoumnosti le-teh.

Pripovedni svet Babnikove je tokrat izmuzljiv, varljiv, bralcu sežiga trdna tla pod nogami, poseljen je s sencami in prividnostjo obrisov, ki jih meče vroča luč izjemno inovativnega metaforičnega jezika. Zgrajen je iz fragmentov, spominskih drobcev, postrganih z različnih postaj pripovedovalkinega osebnega življenja; ti nas počasi vodijo vse do izhodiščne točke romana, v “sedanjost” njenih starih let. Njeno poseganje v preteklost, ki se ohranja kot spomin in izraža kot samogovor, je analitično in priča smo njenemu osupljivo živahnemu in kreativnemu notranjemu življenju.

Pisateljica pri tem kaže smisel za izdelano, “ošiljeno” izrisovanje podob, ki se spajajo, da bi sugestivno kazale nekam iz sebe. Fragmenti, ki sestavljajo roman, so umetelno stkani iz nekaj ključnih asociacij, ki dajejo vsakemu izmed njih notranjo enotnost. Besedilo se nagiba k simboličnemu in je prepojeno z bližino nezavednega ter s poetičnostjo, ki se napaja pri zabrisanosti logične linije misli. Avtoričina cizelirajoča pisava ureja podobe kot nekakšne lebdeče filmske kadre s scensko perspektivo ter z občutkom za podrobnosti in atmosfero, ki je med drugim polna nostalgije po fičkih in vodnih trajnah. Nazorni in vizualno prepričljivi prizori so sklopi podoživljanja, ki peljejo v pripovedovalkino duševnost, v pregibe skrajno subjektivnega dožemanja, pod površje, kjer je vse zapleteno, tudi ko je videti jasno. Zdi se, da nezavedne vsebine silijo v odločitve subjekta ter da iracionalno in nenavadno odločilno oblikujeta na videz oprijemljivo in običajno.

Govoru pripovedovalke, dominirajočemu glasu, ki pripovedne osebe podreja svoji viziji resničnosti, ne gre zaupati. Enega ključnih dogodkov si je namreč izmislila. Njena lažna obtožba se zdi sprevržen krik po moževi pozornosti, nežnosti, tudi čutnosti – v tem smislu so zgovorne tudi njene spolne fantazije o ženskah iz njene bližnje okolice. Ne vemo seveda, ali je laž, ki jo prizna, njena edina ... Njeno nezanesljivost nakazuje tudi to, da mimogrede omeni svojo epileptičnost in razmišljanje o samomoru, medtem ko njeno duševno nestabilnost kaže njena nezdrava navada, da se po zlakotenem otroštvu in sredi praznine svojega razočaranega odraslega življenja vdaja nažiranju. Uteho, varnost in smisel išče tudi v svetu materialnega, svetu kupljivih predmetov in videza – čajni servis, zlate balerinke ali modno dodelana pričeska so edino, kar ji barva osamljeno zakonsko življenje.

Pisateljčin prvenec je bil po njenih besedah pisan z mislijo na medbesedilnost, v pričujočem delu pa je s postmodernizmom uveljavljeno poudarjanje tekstualnosti precej bolj na udaru, in sicer kot poigravanje z metafizijskimi komentarji, s katerimi liki izrekajo, da se zavedajo svoje vloge romanesknih oseb. V pripoved osrednje osebe so ujeti in od nje odvisni, to pa nas opozarja predvsem na to, da moramo besedilo meriti iz distance. Zdi se tudi, da je bohotno košatenje jezika tukaj izpeljano avto-refleksivno, z upravičevanjem sebe ob pomoči (samo)zavesti o literarni formi. Za končno sodbo se navežimo na Forsterja, ki je roman kot zvrst nekoč primerjal s piknikom; v *visoki travi* se skrivajo zanimive poslastice, ki bodo gotovo ustrezale širokemu razponu okusov, najbolj pa vendarle gurmanom, ki jih privlačijo skrivnostna besedila, polna namigov, da smo kot ljudje vselej prepuščeni negotovosti.